

47-ik sz. November 25. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDÓSNOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják a metszi RUSZ K.

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással.

egész évre	8 ft — kr.
fél évre	5 ft — „
negyed évre	1 ft 50 „

Előfizethető minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 8 hasábon petitsor egyezési hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

As előfizetések s a hirdetményi díjakat a kiadóhivatalba (Barók-tere 7-dik sz.)
s a kizáratok pedig a legközelebbi postahivatalba (Dobány-utca 1-és sz.) bármennyes
levélben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

2. SZÁZ. NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Cikkek: „Hollán Ernő.” *v. s. tól.* — „A nagyravágó.” (Tört. becsület.) *Deák Farkasról.* — „Bécs nagyobodása és egynehány kiváló régibb épülete.” *Dezsőczari L. tól.* — „Erinyi és Frangepán utolsó találkozása.” *Szilágyi Sándortól.* — „Erdélyi képek.” *Barta Ignációl.* — „Kirándulás Konstantinápolyba.” *Köcs Ferenczről.* — „Az atlanti távirtdai huzal.” *Reményi Antaltól.* — „Egy hét története.” *V. K. tól.* —

„Vegyes közlemények.” — „Ujdonságok.” — „Irodalom.” — Szerkesztői üzenetek. — **Képek:** „Hollán Ernő.” — „A gloriette a bécs-schönbrunni cs. kertben.” — „A Belvedere nevű múzeum Bécsben, kertje oldaláról.” — „A St. Boromaeus-egyház Bécsben.” — „A Búdösa barlangja Erdélyben.” (Bajz. Gregues.) — „Képtalány.”

Ujdonságok.

„Erinyi és Frangepán utolsó találkozása” című színdarv állapunkból azon egész éves t. előfizetők számára, kik a 50 krnyi csomagolási illetéket már be-
küldték, kiadóhivatatalunk már régibb idő óta nap-
onta több száz csomagot adott föl a helyi sze-
kerpostai hivatalnál az állítás végétől. A cs. kir.
posta-hivataltól azonban értesítillék ki-
adó-hivatalunkat, hogy ott a továbbszállít-
ás a szükséges számtal egyének hiánya
miatt a hó 15-dike óta fennakadt. Ily kör-
ülmények közt — míg a cs. kir. postagazgatóság
a bajt orvosolná — t. előfizetőköt tiltelamre kérjük.
A „Hazánk s Külföld.” kiadó-hivatala.

—v.— (Országgyűlésünk e hó 19-dikén) nyit-
meg s e napon mind a felső, mind az alsó házban
felolvasták a kir. leiratot, mely lényegében követ-
kező: Az országgyűlési közösügyi bizottmány ja-
vaslatát a leirat olyannak tekinti, „mely alkotmá-
nyos kiegyezés létesítésére alkalmas csatlakozási
pontul szolgál,” azonban „célszerűnek véli kijelöl-
ni ama főbb szempontokat, mikre nézve szükséges,
hogy az országgyűlés a közös ügyek tüzetes meg-
határozása körül kiváló figyelmét fordítsa.” E
szempontok a leirat szerint: a *hadisereg egységének*
mulhatlan megóvása; a *vámügy, az indirect adók*
s az *állami egyedáruság* közös rendezése, s végre
az *államadósság s az államhitel* egységes, vagyis
Bécsből való centrális — kezelése. A közös
ügyek kérdésének ily módon való megoldása után
ígéri a leirat a felelős miniszterium s megyei ön-
kormányzat és törvényhatóságok helyreállítását.

— (Képviselbi klubok.) A baloldali képviselők
nov. 20-án a „Tigris” szállodában tanácskozmányt
tartván, elhatározták a párt tagjai számára klub-
helyiséget keresni. A Deák-párt tagjai nov. 21-én
az „Európa”-ban összejövén, számra mintegy
170-en, hasonló határozatot hoztak, s Deák-kör
nevetett alatt megalakított klubok (az „Európa”
szállodában) másnap már meg is nyitattott.

—v.— (Erinyi és Frangepán utolsó találkozása)
című állapunkra vonatkozólag mai számunkban
cikket közlünk jeles történetirónktól, Szilágyi
Sándortól, melyre figyelmeztetjük olvasóinkat.

— (Reményi Ede) jelenlegi körútja jövedelmé-
ből ismét 700 frital gyarapítá a Petöfi-szoborra
begyűlt összeget, mely már több, mint tizezer frt,
s melynek nagy részét Reményi hegedülte össze.

— (Külföldi.) Az afrikai rabeszlók sorsának
enyhítésére Párisban alkult társaság Zsoldos Ignác
bécszemélyenköt, ki a viláforogás ellen tartott be-
szédet, s az orosz parasztek felszabadítása iránt
memorandumot írt — tiszteletbeli elnökké választotta.

— (Jálics pesti borkereskedő) királyutcai pincé-
jében — mely egy katasztrális hold terjedelmű,
— több gazdasági tekintély jelenlétében megtör-
tént a Singapore-ból visszakerült azon borok meg-
kostolása, melyek négyszer haladták át az egyen-
lítőt. Az eredmény az, hogy a jó magyar bor a leg-
hosszabb tengeri utat is kiállja.

— (A dunai rakpart) alsó részében nov. 26-án
illeszték be az utós követ, s a nagyszerű építke-
zés már be van végezve. 1864-ben kezdtek hozzá,
s összesen 628,000 ftba került. Pestnek most 800
ölnyi hosszú kirakodó köpartja van.

— (A kolera-járvány alatt) Pesten összesen
4082 beteg volt, s ebből meghalt 1991, tehát 2
százalék. Egész Magyarországon november 15-ig
126,672 beteg volt, s meghalt 58,818. A pesti ko-
lera-kórházban épen ezer beteg vétetett föl.

—v.— (Az utóbbi kolera pusztításáról) a sta-
tisztikai adatok így szólnak: az osztrák biroda-
lomban 350 ezernél több ember betegedett meg s
ezek közül mintegy 150 ezer ember halt meg.
Bécsben aránylag sokkal kevésbé pusztított a
járvány mint Pesten, bár közelebb volt a kolera
kitörése helyéhez, s bár szűk házai és utcái sok-
kal egészségtelenebbek, mert Bécsben s környékén
csak 3863 ember halt meg. Ennek oka, mert ott a
hatóság életrevalóbb volt, óvó rendszabályok ho-
zatalában.

—v.— (Öngyilkosság.) Székesfehérvárról írják
lapunknak, hogy ott e hó 5-dikén, egy 17 éves
ritka szép tenetségekkel megáldott ifju, saját
névnapján önkézével vetett véget életének. Ez
ifju irodalmon kívül *delejezéssel* is foglalkozott és
saját naplója szerint 1863. óta 1563 beteget gyó-
gyított Fehérvárott és vidékén. Ha igaz, ez oly
szép praxis, mely arról tanuskodik, hogy e ti-
tokteljes tudománynak Fehérvár vidékén sok
híve van.

—v.— (Az orosz emisszáriusok Galiciában) már
majdnem egészen nyíltan agítálnak Oroszország
javára s közelebb hasonló célből valami Iwanow
Vaszili érkezett oda Magyarországról, ki legin-
kább az orosz papokat keresi föl mindenütt s a
hol csak megfordul, mindenütt fényes ezüst rube-
leket hágy maga után.

—v.— (A jezsuiták ellen Prágóban és Bécsben)
még folyton igen nagy az izgatottság, s ez utóbbi
város lapjai még II. József császárnak e szerzet
ellen hevesen kifakadó leveleit is közlik. Érdekes
lesz tán ez alkalomból tudni, hogy az egész vilá-
gon most élő jezsuiták száma 7529, melyek 19
szerzeti tartományra oszlanak. 1395 jezsuita a
világ minden pontján (keresztény államokban is)
missionáriusként működik. Ausztriában 383 jezsui-

Második évi folyam.

47. szám.

November 25. 1866.

Hollán Ernő.

Midőn most országgyűlésünk ismét megkezdí nagyfontosságú működését s az egybegyűlt képviselők sorain eltekintünk, öröm és büszkeség szállja meg lelkünk

ket annak meg-gondolására, hogy a hazánk sorsa fölött örködni hivatott férfiak közt a közélet és ismeretek minden különböző ágából mennyi jeles képzettségű erővel bírnunk. Ha minden szak kitűnő képviselői iránt tisztelettel viseltetünk, e tisztelet megilleti Hollán Ernőt is, ki a mérnöki és gépészeti tudományokban mint elméleti tudós s a gyakorlati kivitel embere egyaránt kiváló, s országos közlekedési ügyünk s általában

a politikai s nemzetgazdászati terén egyik elsőrendű tekintély, mint képviselő pedig a Deák-párt egyik jelessége, s többi közt a közös ügyi 15-ös albizottságnak is tagja. Ennyi jogcím igazolja azon sok-

szoros elismerést, melyben az akadémia, intézetek és egyesületek, a képviselőház, s mindenekfelett a közvélemény részéről már eddig is, mielőtt pályájának tetőpontját elérte volna, találkozott.

Hollán Ernő Szombathelyen, 1824-ben született. A szükséges előismeretekkel kellően felkészülve, 1839-ben Bécsben az „Ingénieur Akademiá”-ba lépett, s e katonai intézetben öt évet töltött. Osztályában mindig első és kitűnő volt, s az ilyeneket küldötték rendszeresen várépítésekhez, mi Austriában akkor kevés volt folyamatban. 1844-ben mint mérnökkari (genie) hadnagy Komáromba ren-

Hollán Ernő.

deltetett, s munkás részt vett a monostori erődítések előmunkálataiban. Komáromból később Lembergbe a generál kommandóhoz helyeztetett át, hol az 1848-ik év elején mérnökkari főhadnagy volt.

A magyar hadügyminiszterium 1848-ban legelső teendői közé sorolta: fölszólítást intézni az osztrák hadseregben szolgált magyar tisztekhez, hogy a magyar hadügy technikai berendezése ügyében véleményeiket, javaslataikat közöljék. E fölszólítás következtében Hollán rendszeresen kidolgozott emlékiratot küldött a magyar hadügyminiszteriumhoz, s válaszul ettől századosi kineveztetést kapott a 9-ik honvéd-zászlóaljhoz. E zászlóalj Kassán szervezetett, s első harcai Fehértemplomnál voltak Krizmanics ellen. Hollán még jelen volt Sz. Tamás ostrománál, azután elküldték Péterváradra a védelem rendezésére. Alig másfél éves katonai pályája alatt táborkari ezredességig emelkedett s a magyar hadjárat legutolsó szakában, mint hadtéri mérnökkari igazgató (Feldgenie-Director) működött. Ily minőségben volt Péterváradon a forradalom bevégezéséig és a vár átadásáig.

A kapituláció után így büntetés nem érhetette, hanem bellegbetegetett szülővárosába, Szombathelyre. Itt foglalatosság nélkül levén, irodalmi munkássághoz fogott, s írni kezdte mértani könyvét, melyet az akademia később megkoszoruzott. Munkássága azonban nemsokára félbe lön szakítva; 1851. végén pusztá gyanura elfogták, s szabadságát csak hat hónap múlva, 1852. májusban nyerte vissza.

Szombathelyen töltött éveiből egy érdekes esetet nem hagyhatunk említés nélkül. Még 1851-ben egy Magyarországon utazó angollal, Hopeval, jövén össze, sokat beszélgettek a lezajlott magyar hadjáratról, s Hope annyira megszerette őt, hogy midőn a krími háború alkalmával Angliában a parlamenti tagok körében is mindinkább divatba kezdett jöni a katonai dolgok tanulmányozása, Hope nemcsak saját fiát, hanem Stanleyt, Derby második fiát (a mostani miniszter Stanley öcsesét) is Magyarországra Hollánhoz küldötte azon célból, hogy a vele való társalgás által nyerjenek kiképzést, s a két ifju 6 hónapot töltött Hollánál;

később mindketten kitünő sikerrel tettek vizsgát a katonai tudományokból.

1854-ben adta ki mértani munkáját, melyet az akademia jutalomra érdemesített, s melyet a tanodákban kézikönyvül sikerrel használnak. 1855-ben terjedelmes értekezést irt a földesövezésről (drainage), mivel gyakorlati kísérleteket is tett, s ő állítá fel az első ilyenmü vállalatot hazánkban. 1856-ban „Magyarország vasuthálózatának rendszere“ címü röpirata jelent meg, s ebben kijelölé magának az utat, melyen oly hasznosan érvényesíti munkásságát. Hazánkban azon időtájt indultak meg élénkebben a vasuti mozgalmak, s egy Sopronban tartott nagy tanácskozmányban Hollán a vasmegyei értelmiség képviselőjeként jelenvén meg, itt nyilatkozatai feléje fordították a közfigyelmet, s a dunántuli vasuti rendszer megállapításában tetteleg is részt vett. A Dunántul 54 mértöldnyi vasut alá a földkisajátítást ő eszközölte, s 1861-ben a déli vasut-társaság magyarországi érdekeinek állandó képviselöte bizatott rá, főinspector-i címmel.

Idő folytán számos nemzetgazdászati röpirata, értekezése látott napvilágot, melyek mind hazánk közlekedési ügyeivel, vasuti kérdéseivel foglalkoznak, a miket Hollán már 10 év óta folytonos beható tanulmányai tárgyává tett. Azon nem mindennapi magyar férfiak közé tartozik ő, kik a tudománnyal gyakorlati ügyességet s fáradhatlan tevékenységet és erélyt párosítanak.

E tulajdonok eléggé megmagyarázzák, hogy egyike volt azoknak, kiket Széchenyi István kiváló becsülésére méltatott. Széchenyi 1859-ben olvasván Hollánnak egy politikai dolgozatát, azonnal levelezést kezdett vele, s ezután, a nagy hazafi halálaig folyvást érintkezésben állottak.

Irodalmi működéseinek elismerésül a magyar tud. akademia mathem. osztályába 1858-ban levelező, 1861-ben pedig rendes taggá választotta.

A jelen országgyűlésen Vasmegye felső-öri kerületét képviseli.

y. s.

A nagy ravágyó.

Történeti elbeszélés.

VIII.

Vég szó.

És most, midőn beszélyünk végéhez értünk, nincs más teendőnk, mint egy pár megjegyzést tenni, mely kiegészítse képünket s értesítést adjon korrajzunk főbb személyeiről, kiknek mindegyikét a hiteles krónikák lapjairól vettük át, hogy kedves olvasóink szeme elé állítsuk.

Zólyomi Dávid tagadhatatlanul nagy ember volt, de az is igaz, hogy jogosítatlan nagyravágyás lakott keblében, — tehát buknia kellett.

Midőn látta, hogy kardja és befolyása oly hatalmas, hogy azt teszi fejedelemmé, a kit akar, s midőn az nem olyan lett, mint ő gondolá, önkénynt

támadt benne azon gondolat, miért nem tettem magamat fejedelemmé? S e háborgó gondolat vezérlette egész életét. Gazdagsága, személyes előnyei, hízogói, fényüzési hajlama ily alapokra fektetve, lehetlenné tették őt bármely álladalomban. Minden lépése, tette, kihívás volt a fennálló kormány ellen; mert felette különböző feladat egy fejedelmet megválasztatni tudni és mint fejedelem kormányozni. Erre még egy fényes példa van történelmünkben Szilágyi Mihály s Mátyás király példája. És I. Rákóczi György abban és annyiban hibás Zólyomival szemben, hogy nem tudta őt megfékezni, s tekintélyét fenntartani a nélkül, hogy örökös fogságra ne ítélje: no de hiszen a jó Rákóczi nem volt Hollós Mátyás.

A mi azon kérdést illeti: vajjon Zólyomi jobb fejedelem lett volna-e mint Rákóczi? erre egyszerűen és biztosan felelhetjük, hogy nem. Rákóczi a béke embere, polgár-fejedelem volt, s Erdélynek ép ilyenre volt szüksége; ezt jól érezték a vásárhelyi polgárok, s ezen eljárás által eszközölte Bethlen Gábor és I. Rákóczi György, hogy 40 évig tartó uralkodásuk teljes alaposzággal nevezhető Erdély fénykorának. Zólyomi azonkívül, hogy egyéniségében sok gyengeség volt—mint pl. a féktelenségre való hajlam, melyet aztán helyzete kifejtett, fényüzési vágy, könnyelműség az erkölcsökben, zsarnokságra való készség s több ilyen, még az által is korszerűtlen ember lett volna, hogy a hare s háboru politikája volt kedvenc eleme; mely mennyi vést hozott e szép országra, bizonyítja a Bethlen és I. Rákóczi után bekövetkezett korszak.

Szöcsi Máriát talán más alkalommal részletebben ismertetjük; most csak a történelemre utalunk, melyből látható, hogy ideálját mindig kereste, de valószínűleg sem Wesselényi Ferencben, kit Murány ostrománál meghódított, sem másban soha fel nem találta.

Annáról, a szép barna asszonyról, ezt írja atyja néhány évvel később:

„Die 31-ik Martii, Kone Mártonné leányomat Annokot adtam Köpeczi Miklósnak és die 19 mai lön a lakodalma“, s még egy pár év mulva ezt írja:

„Die 2 may. Köpeczi Miklósné leányom, Anna asszony, ment Szabó Andrásához, az urunk ő nagysága mezei hadának egyik főhadnagyához, a Járm Miklós kapitánysága alatt, a lakodalom lön 2 may kedden.“

A nőnek örökké megújuló ifju oltár kell, hol égethesse a szerelem égi tüzét.

Végre a rokonszenves alak, a szép Szöcsi Rozsára vonatkozólag így ír jó öreg krónikásunk:

„1634. esztendőben fiamat Szabó Ferencet Kolozsvárra házassítám, és a becsületes Szöcsi Lőrinc leányát király-utcában elvevé, lakodalmanak napja volt die 22 may. Szép companiával mentem oda és nagy menyegzőt szerzünk. És minden költségnek két részét megfizettem kolozsvári módra. Csak borért adtam 66 forintot, egyéb költségeket is megfizettem mind egy batkáig, a mely tett majd száz forintot. Házamtól is vittem sok élést, kivél sokad magammal mind megértük jövet-menet: ugy mint bort, mézet, vaját, ecetet, cipót, kalácsot, fűszerszámot, — a mi kellett, mindent. Mátkájának való ajándéokra is én viseltem gondot, mind ezüst, aranyneműre s mind ruházatra, kontyura, patyolatra, dufla tafota szoknyát vittem. Apjának, anyjának és atyafiainak való ajándéokra nem kicsiny fáradságomba, busulásomban és költségembe tölt az is nekem. Céhára s városhoz is a mi költség kellett, végbe vittem.“ A jó krónikás öreg hosszas vénséget ért; Erzsok asszony pedig, kedves neje, 1647-ben szept. 28-án délután két órakor meghala.

És a hü nő, kinek mig a szerencse napja Zólyomi felett ragyogott, talán legkevesebb rész jut a férje gyöngédségéből — most hü társa maradt a nyomorban, s a börtönben töltött tizenhat év nagy részét férje mellett élte le, legnagyobb örömet s boldogságát kötelessége e szomorú teljesítésében találva.

Deák Farkas.

Bécs nagyobbodása és egynéhány kiváló régibb épülete.

Buckle Tamás „Az emberiség mivelődésének története“ című nagy munkájában azt mondja, hogy a nagy városok nem csekélyebb kiterjedési hajlammal bírnak, mint a levegő. Ez állítás valóságát földünk minden nagyobb városa bizonyítja. Valamint a levegő nem tűr maga körül toricelli ürt, s a világ minden zege-zugát betölti láthatlan testével, ugy a nagy városok sem szenvedhetik

bennök vagy körülük a fel nem használt tereket és óriási tagjaikkal minden irányban terjednek, bontakoznak, szélesbednek.

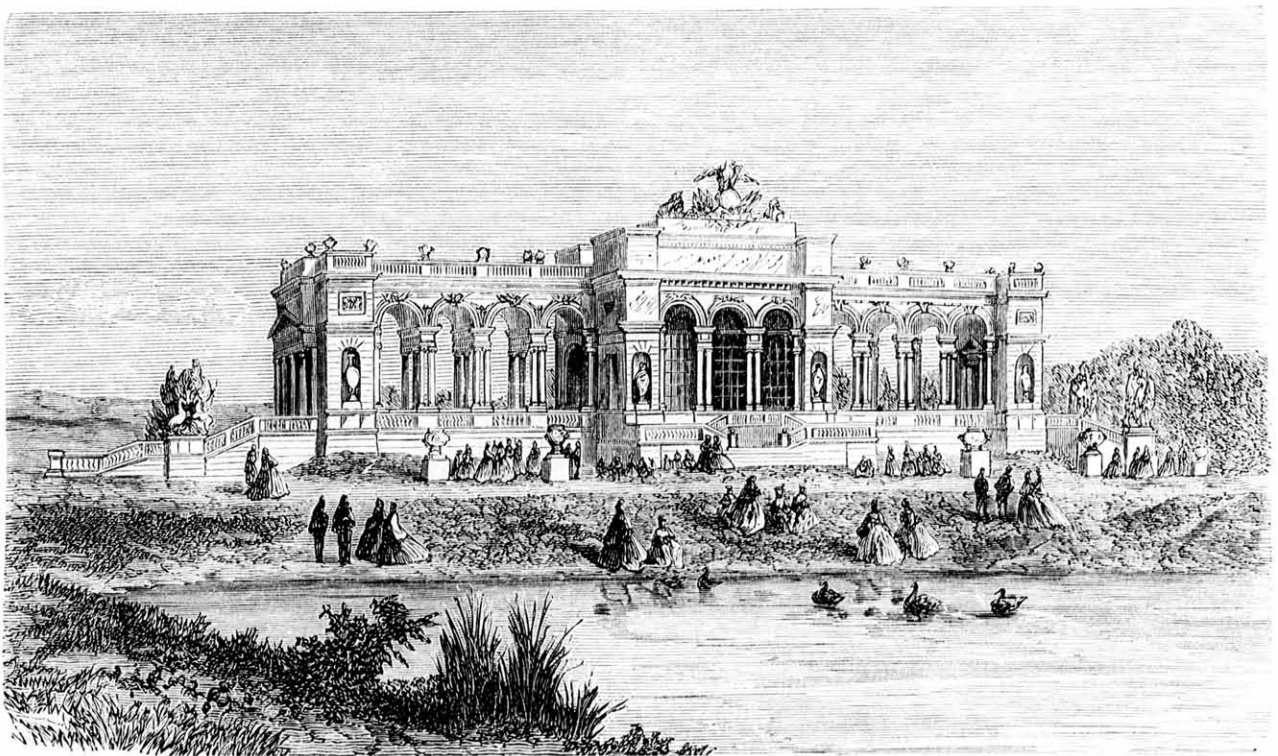
A városok városa: a ködbrukolta London nem elégszik meg az egyszerű terjedéssel, hanem betölti a közte s valamelyik közelében fekvő város közti tért, és bizonyos idő lefolyta alatt London nemcsak ennyi és ennyi épülettel szaporodott, ha-

nem az illető szomszédváros is megszűnt lenni, beleolvadt Londonba, elnyelte őt a három millió fejű sárkány. A párisi nagy-mogul az „utile dulci“ nyomán a hasznost a széppel elegyíti; az ásó, kap, fejsze és kalapács tizenkét év óta nem nyugszik a Szajna-városban. Utcákat és téreket, templomokat és házakat azóta folyvást rombolnak, de csak azért, hogy helyettük újakat, nagyobbakat fényesebbeket építsenek. Egy idő óta hazánk fővárosán is megíátszik a megifjodási, megnagyob-
bodási vágy, és a mint ez a városokat teremtő ókorban ezredek előtt, s a mintegy most épülő Amerikában jelenleg történik, azon táj felé nyújtózkodik, a hol a folyam árjait hömpölygeti.

A birodalom legnagyobb városa: Bécs sem ma-

óriási terv nemesak megfogamzott, hanem vérré és hussá, vagy jobban mondva: kővé és vassá vált. Ezer és ezer kéz dolgozott a bástyák lerombolásán, az árkok kitöltésén és azon hosszú fasorok levágásán, melyek a pusztá és kietlen „glacis“-t átszelve, a belvárost a külvárosokkal összeköték. Az így nyert roppant tért elrészelték és eladták harminc millió forintért, a mely összegért közécélokra szentelt nyilvános épületeket emelnek, vagy fognak emelni. Az így létrejövő, gyűrűként önmagába visszatérő, majd egy órányi hosszúságu utcát, alakjától elnevezték „Ringstrasse“-nak. A glacis megszűnt, helyét a világra szóló „Ring“ foglalja el.

Szigoruan véve, a gyűrűalak nem létezik, az ut-

A gloriette, a bécs-schönbrunni es. kertben.

radt ment ezen — hogy ugy mondjam — általános természeti szükségétől. Ki Bécsét hét év előtt utolszor látta, s most újra annak látogatására jő, kellemesen lesz meglepve azon roppant változásoktól, melyeken e város azon idő óta átment. Akkor még szoros, lehelletől kőv gyanánt századok óta fennállt bástyák foglalák körül a belvárost; széles árkok vevék körül e bástyákat, melyeken át nyole barátságatlan, komor kapu vezetett a szűk utcákba.

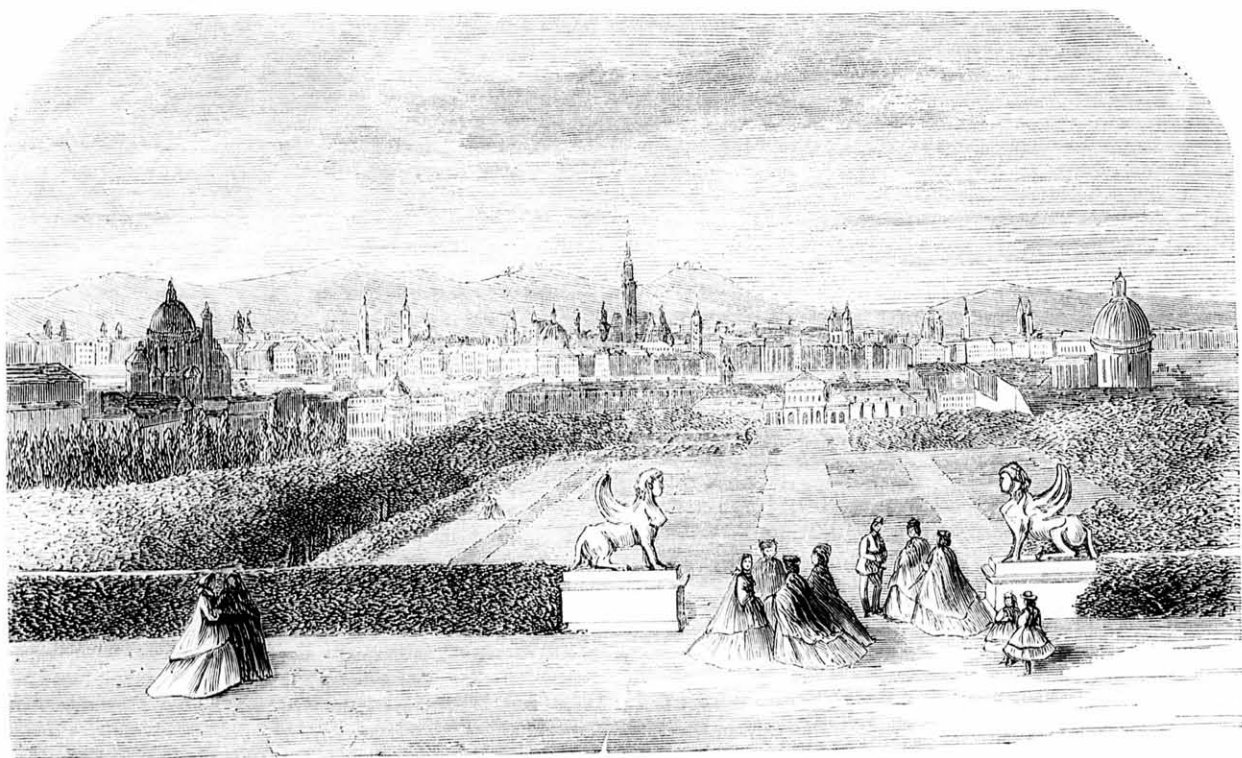
Mily máskép van ezt most! Mint hajdanta Jericho falai a trombitaharsogástól, ugy hullottak le itt a bástyák egyetlen tollvonás előtt. A fejedelem eltökélte, hogy fiának „szép és egészséges Bécsét“ akar hátr, niah agyés aránylag rövid idő alatt az

cát inkább ividomunak mondhatnók, melynek hurját a Duna-esatorna képezi. Az iv és hur egy találkozó pontjára épült az új Aspern-hid, lánchid, mely a pest-budaival ugyan távolról sem mérkőzhetik meg, de a szemre már most is kellemes benyomást tesz, melyet okvetlenül még emelni fognak az oszlopára állítandó allegorikus szobrok. Ha innét aztán körsétára indulunk, lehetetlennek hisszük, hogy ez a harminc öl szélességű, két-két járdával, gyaloguttal, fasorral és széles középttall ellátott tündéri corso alig hat rövid év műve.

Palota palota mellett emelkedik, aranyrácsozatu kertek ezer meg ezer lépésre terülnek el oldalunk mellett; csodáló pillanatunk majd a diszszel és csinnel készített regényes városi parkon,

majd egy szobron, majd egy új hidon, majd a még épülőfélben levő, hat millióra kerülő dalszínházon, majd a nagyszerű „Heinrichshof-“on talál kedves nyugponton. Pazar fény és meglepő pompa, arany és márvány, imponáló nagyszerűség és finom izlés, akármerre nézünk. Különben az utca mintegy negyedrésze — az, mely az iv másik szárát közvetlenül összekapcsolná a Duna hűjával — eddig még kopáron és üresen áll; a korviszonyok az építkezési vállalatokra nem igen kedvezők. Ha azonban — a mi bizonyára 8—10 év múlva megtörténik, — az utca teljesen kiépül, oly csillogó-villogó öv foglalja majd körül az agg Vindobona nehézkes derekát, melynél drágábbat és ragyogóbbat a medicei Vénus sem ki-

ány miatt építtette, hanem az isten dicsőségének elismeréséül, és forró köszönetéül, hogy az egek uralma Bécs városát megszabadította egyik csapásától. A múlt század második tizedében dühöngő pestis megszüntére VI. Károly egy imaház építését fogadta, és 1716-ban ígéretét teljesíté is. A templom a híres Fischer von Erlach terve szerint készült, és tizenhatban kezdve, csak harminchétben lön befejezve. Az ur eme háza az újkor legimposansabb kúpépületeinek egyike. Magassága az apróbb oszlopokkal és szobrokkal díszített, nagyszerű kuptorony keresztesúcsáig 227 láb, bejárása előtt hat doriai szobron nyugvó előcsarnok emelkedik fel, melynek homlokzatára e szavak vésvék: „Vota mea reddam in conspectu timentium deum.“ A

A Belyodere nevű muzeum Bécsben, kerti oldaláról.

vánhatna magának.

De ne legyünk hálátlanok, ne dicsérjük a jelent a múlt rovására. Nemesak mi tudunk építeni, értettek ehhez ezelőtt is, s tán ha szebben nem, mindenesetre ép oly nagyszerűen építettek mint jelenleg. Megemlítjük ennek bizonyítására azt a három múlt századbéli épületet, melyek sikerült rajzát az olvasók e cikkkel együtt veszik.

A templom a Wieden-külváros Boromaeus-vagy Károly-templomát ábrázolja. Meglepő nagyszerűsége azonnal szembeötlő; ha egy német bölcsész az építészetet általában „megfagyott zenének“ nevezte, ugy ezen imaház bizonyára kövé vált hymnus, hymnus az isten nagyságára, dicsőségére. És valóban az, ki emelte, nem templomhi-

templom szárnyán nyugvó harang-tornyok csinosak, habár egyszerűek; de meglepőleg rendkívüli benyomást tesz a szemlélőre az a 105 lábnyi magas, művészi domborművekkel ellátott és a templom előtt álló oszloppár. A templom sírboltjában nyugvók közt megemlítésre méltó az 1813-ban ide fektetett költő: Collin Henrik.

A másik rajz hű képmását adja a „Gloriette“-nek, mely ugyan nem magának Bécsnek, de a közel szomszédságában levő császári kéjlaknak, Schönbrunnak képezi egyik legcsinosab és leglátogatottabb alkatrészét. A Gloriettenek semmi praktikus célja nincsen, az amugy is varázsos szépségű schönbrunni kertnek csakis még nagyobb szépítésére szolgál; az egész oly szellősnek,

szeszélyesnek és eszményinek látszik, hogy az ember első pillanatra egy szeszélyes fejedelmi gondolat természetlen kifolyásánál alig tartaná egyéneknek, de ha a várkastélyt átszelő földszinti csarnokból kilépve a benső nagy udvarhoz érkezünk, és két oldalról a művészileg metszett fáktól beárnyékoltszoborsorozat, szemközt velünk pedig a mythologiai csoportoktól körülvevő vízmedencét látjuk, az utolsó felett emelkedő pázsitos dombra a gloriettet oly oda illőnek találjuk, mint a pontot a mondat végéhez, s szinte oda gondolnók, ha hiányoznák. 1780 körül II. József császár intézkedésére *Hohenberg* Frigyes építé emez, olasz izlésben tartott, földszinti diszcsarnokot. Hossza 980, magassága 108 lábnyi; egyetlen egy, márvánnyal kirakott szép termet tartalmaz, melyhez széles lépcsők vezetnek. A terem felett terasse nyulik el, melyhez vagy külön lépcső, vagy felvonó készüllet által juthatni. A kis fáradságot, melybe a tekervényes utu dombon meglehetősen magasban fekvő gloriette meglátogatása kerül, dúsán megjutalmazza az onnét nyíló gyönyörű kilátás: Bécs és Baden mintegy lábunk alatt terül el, sőt fürkésző pillanatunk Magyarország határaival is találkozik.

A régibb kiváló épületek legkiválóbbja a Landstrassé-n fekvő díszes kertü pompás Belvedere. Ki Bécsben csak három napig időz, nem távozik el, mielőtt e ritka izléssel és fejedelmi fényvel épített kastélyt meg nem látogatta volna. Igaz ugyan, hogy e látogatás inkább az ott rejlő festmények megbecsülhetlen kincsének szól, de nem kevesen vannak, kik visszajövetkor nehezen döntetnék el, vajjon a hüvelyt, vagy a magvat, az

épületet vagy a képtárt találták esodálatraméltóbbnak.

A Zenta melletti győző, Eugenius herceg, a dalnokok „nemes lovagja”, építtette öreg napjaira eme bájos Tusculumot. Az épület emelése, a kert elrendezése, a szökőkutak készítése, a termek, pitarok, lépcsők díszítése stb. nem kevesebb, mint harmincegy évbe került: 1693—1724 ig. Az egész *Hildebrand* Lukács mesterműve; a Rennweg címü utcából belépve, nagykiterjedésű, négyszögletes ó-francia stýlben rendezett kertbe érkezünk, szemünk mintegy káprázik attól a száz meg száz fajú virágtól, a nap fényében szivárványszínű sugarakat lövelő szökőkutaktól, a változatos alakú szobrokkal díszített lépcsőktől, a vízmedencék, aranyhalu tavak, árnyékos fasorok és puha ülésel kínálkozó pázsitülések sokaságától. A kert földje terasse-szerűleg emelkedik, míg legmagasb pontján az imposant kastély falai fehérödnek. A „felső Belvedere“ hosszú négyszögből áll, négy kúpszerűleg tetőzött sarktoronnyal; két emeletes, és számos gyönyörű termei zsufoltig telvék a különféle iskolák különféle mestereinek legritkább s legértékesebb festményeivel, melyek régóta az uralkodó család birtokában levén, II. József császár idejében állítottak fel közszemlére emez épületben.

A kastélytól való távnézet még a glorietteről kínálkozót is felülmulja. Derült, tiszta időben egyrészt a hófedte styriai Alpesecken, másrészt a March széles mezején és a Pozsony melletti Kis-Kárpátokon legeltethetjük pillanatunkat.

Devecseri L. J.

Zrinyi és Frangepán utolsó találkozása.

(Képmagyarázat.)

A „Hazánk s a Külföld“ folyó évi műlapja *Zrinyi* és *Frangepán*, az 1671-diki áldozatok, utolsó találkozását ábrázolja. Madarász eredetijének szépségeit a műítészet méltányolta, az arról másolt műlapnak kivitelével pedig e lapok közönsége kétségtelenül meg van elégedve. Én itt csak egy kis történelmi tájékozást akarok írni magáról az utolsó találkozásról s a műlapon látható személyekről.

A képnek két főszemélye: *Zrinyi* és *Frangepán*. Sem ők, sem a velök egyidőben elvázott *Nádasdi* nem voltak indító a mozgalomnak. Őket a viszonyok hatalma sodorta bele.

A mód, a mint a vasvári béke megkötetett, maga a béke, s mindaz, mi ennek létrejötte után történt, kétségtelessé tették, hogy a bécsi kormány munkába vette a magyar állam önállóságát

megszüntetni. Nem elég, hogy a legérdemesebb magyar államférfiak háttérbe lettek szoritva, hanem alárendelt hivatalnokok éretlen nyilatkozatokkal bőszték őket. *Hochoer* korlátnok, *Abele* udvari tanácsos, *Jafferner* jezsuita, s *Leslie*, a konstantinápolyi residens gyóntatója, himezetlenül kimondák: „Elég bajt okoztatok eddigelé, majd gyöngékké, szegényekké teszünk, hogy senkinek se álljatok utjában,“ — s viszont: „Ideje letépni a forgót kucsmáikról, mentéik arany s ezüst gombjait ólommal cseréltetni fel s cseh nadrágba szoritni őket.“ S a tettek szavaiknak megfeleltek.

Ily körülmények közt már *Zrinyi Miklós* is buzgóan törekedett azon, hogy a magyar állam szabadtékait helyreállítsa s a hazafiaknak őket megillető súlyt szerezzon a korona tanácsában. Kora

halála azon percben következett be, midőn az első lépéseket megtette tervének kivitelére. Halála mindenképen nagy csapás volt, — de legnagyobb azokra nézve, kik utána e célok létrehozásán munkáltak: mert ő benne nemcsak a párt feje, hanem annak összetartója, mérséklője is kimúlt. Már a nádor, *Wesselényi Ferenc* is kevésbé volt óvatos az eszközök megválogatásában — s még kevésbé azok, kik ennek is bekövetkezett halála után a mozgalom élén állottak: *Zrinyi Péter*, *Nádasdi Ferenc*, *Frangepán Ferenc* és *Rákóczi Ferenc*.

De legyünk igazságosak: nekik kevésbé volt módjukban a mérséklet. Maga a bécsi kormány, a császár tanácsosai voltak azok, kik őket előre, előre hajtották. Ingereltettek, kigányoltattak s azonfelül árulókkal vétettek körüli. A mi Murányban, a mi a portán, a mi *Zrinyinél*, *Frangepánnál* történt, arról *Lobkovitz* koronként értesült, mert a két *Bori*, a két *Nagy*, *Rudolphi*, *Vorstall* mind kémekek voltak. Hormayr saját irományaikra hivatkozik, melyeket neki bécsi hivataloskodása idejében alkalma volt látni. S így haladt az ügy mindig előre, előre, a nélkül, hogy a visszatérés vagy megállapodás valaha lehető lett volna, — pedig erre meg volt a szándék, — azon pontig, hol a kitörés bekövetkezett volna.

Lobkovitz magaviselete a mozgalom folyama alatt s annak elnyomása körül világot vet céljaira. A sági herceg szított a francia politikához addig a pontig, hogy francia zsoldot is elfogadott. A császárné nem szívelte, a jezsuiták gyűlölték: pedig ezeknek az udvarnál nevezetes befolyásuk volt. Ennyi ellenséges elem között szükségessé akarta magát tenni azzal, hogy a mozgalmat a valónál nagyobbnak tüntette fel; hűségét bizonyítá akkor, midőn a legszigorubb rendszabályokat tanácsolta, sőt a jövőre is nélkülözhetetlen kívánt maradni akkor, midőn a magyar alkotmány felfüggesztését tanácslá. Kétségkívül sugallata volt a császár azon elhatározása, melyről 1670. máj. 22-kén értesíté spanyol követét: „Élni fogok az alkalommal, hogy Magyarországon a dolgok rendjét másképp szervezzem.“ S végre is minél szigorubbnak mutatja magát a lázadás irányában, annyival jobban fog hitele növekedni, — mert ki keresne oly hű emberben árulót?

A *Vorstall*-féle fehér lapnak története közönségesen tudva van. 1670. márc. 20-kán, egy korábbi példa alapján, bizalmas férfiakból Conferenzzráth hivatott össze, melynek véleménye oda ment ki: „S. M. könne bona fide den decepiren, der sic mala fide so nequiter decepirt hat.“ *Zrinyivel* előbb *Borkovits* püspök alkudozott, azután

pater *Vorstall* vitte fel a sajátkezű névalírásával ellátott fehér lapot Bécsbe, melyre úgy hitte, hogy megkegyelmezésének ő általa előre elfogadott feltételei fognak iratni. S aztán maga is fölment, — fel *Frangepán* is. Egy ideig alig történt valami, mi a szerencsétleneknek gyanúra adott volna alkalmat. De a mint a mozgalom elfojtva lett, nekik is ki kellett ábrándulniok.

Bécsujhelybe vitettek, s német törvényszék elé állítottak, mely ítéleteiben a római s byzanciumi császárok csodálatos novelláit vette zsinórmértékül s melynek ítéleteit német egyetemeknek mutatták be véleményadás végett.

A pör azóta folyton haladt. 1671. márc. 30-án egy udvari rendelet adatott ki, mely azt sietteté. Több napi tanácskozás után meghozatott a halálos ítélet *Nádasdy*, *Zrinyi* és *Frangepán* ellen, melyet *Hochoer* fogalmazott. Mindhármán fő- és jószágvesztésre, emlékök eltörlésére s jobb kezök levágására ítéltettek.

A pört s a német törvényszék ítéleteit a császár a Conferenzzráth elé terjeszté. S miután azt ez is helybenhagyta, teljes kormánytanácsban vétette fel az ügyet, — melyben azonban egyetlen magyar sem volt. Azután még *Hochoer* és *Abele* nyújtottak be külön votumokat: mindent elkövettek, a mivel csak elérhetni reménylették, hogy a császár a megkegyelmezésnek eszméjére se jöhessen. Az ítéletet csakugyan helybenhagyta, — elengedvén azonban a tagesonkitást. *Nádasdy* Bécsben, *Zrinyi* és *Frangepán* Bécsujhelyen voltak lefejezendők.

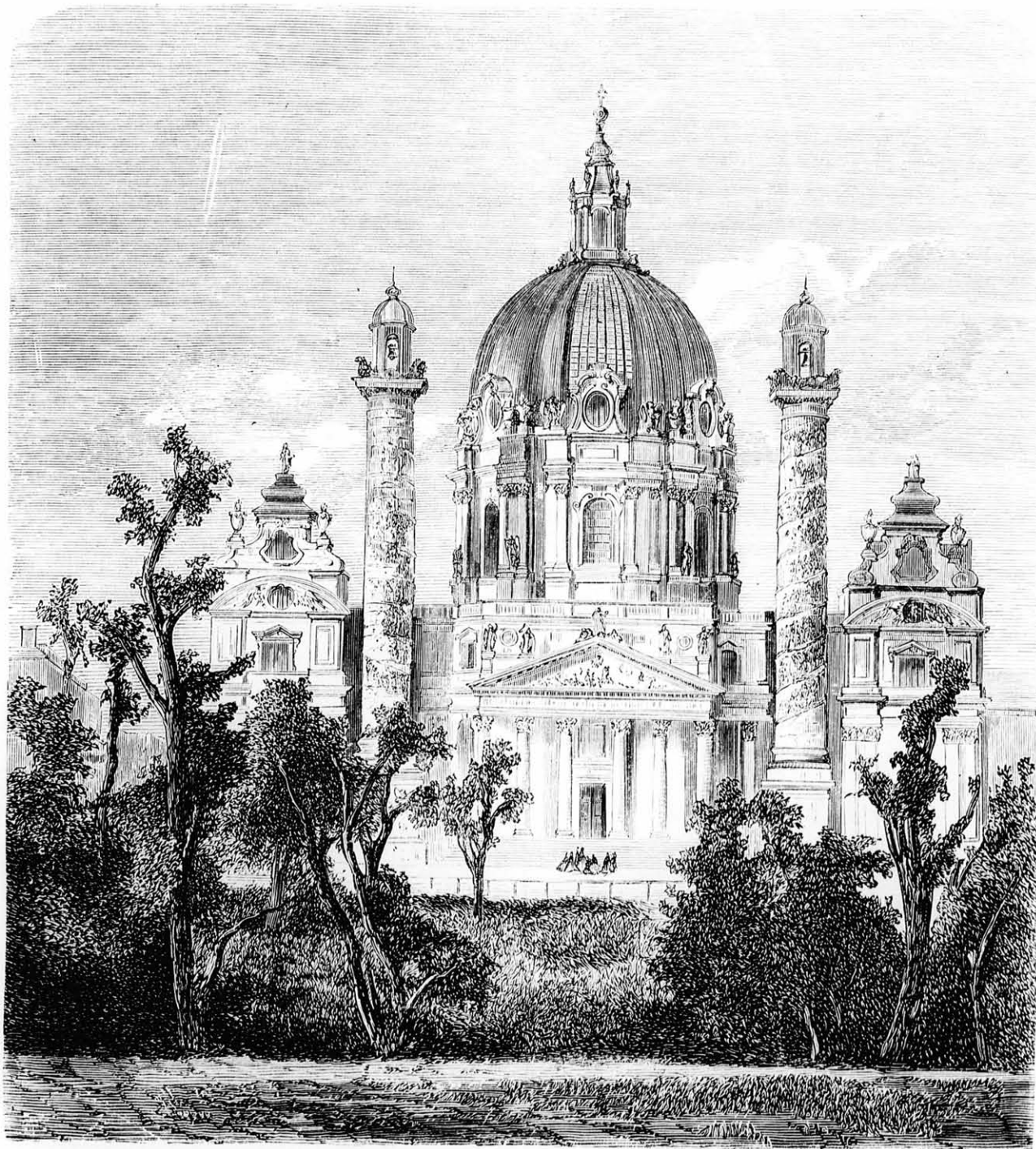
Ez utóbbi helyre biztosul *Abele* és *Molitor* küldettek ki. Apr. 27-én érkeztek oda, s az előkészületeket még az nap elvégezték. Másnap felolvasták a foglyoknak az ítéletet. *Zrinyi* nyugodtan fogadta, de *Frangepán* elhalasztást kért. „Ok nélkül való dolog,“ mondá *Abele*. Mindamellet folyamosodott s *Abelenek* igaza volt. A foglyok átadattak a bírónak s a fegyház épületébe vitettek. Irtak nejeiknek, kiktől szivrázó búcsut vettek. Folyamosodtak némi apró kegyelmekért: hitelezőik, eselédjeik s a kapucinusok irányában. Folyamosodtak a tagesonkitás elengedéseért, — minthogy a császár ez iránti kegyelmét eltitkolák.

Mindkét fogoly külön szobában őriztetett. Apr. 29-én *Frangepán* kérte, hogy engedessék meg neki, hogy *Zrinyitől*, sógorától búcsut vehessen. Megnyerte s az esti órákon *Zrinyihez* vezették. Képünk e jelenetet ábrázolja.

A hivatalos iratokból ismerjük e találkozás körülményeit. Jelen voltak azon a két biztos: *Abele* és *Molitor*, a kapucinus-gvárdián, báró *de Honore*

kapitány, — a kivégzésre rendelt őrség feje, — kik képünkön az ajtó mellett láthatók, s *Podesta* titkár, ki Bécsujhelyre azért küldetett, mert beszélt magyarul. De társalogniok a foglyoknak csak német nyelven volt szabad.

retném, ha véremmel megválthatnák. De az lehetlen. Azért hős lélekkel menj a halál elibe: ne remegj attól. E földön utolszor szólok hozzád; az égben holnap az örök üdvösségben foglak üdvözölni.“ S térdre borulva összeölelkeztek és meg-

A St. Roromachus-egyház Bácsben.

A búcsu szivrázó volt. *Frangepán* nem szokhatta meg a gondolatot, hogy ő, családjának utolsó sarja s annyi nagy érdemű ősök ivadéka, vérpadon végezze életét. *Zrinyi* bátorította, biztatta: „Sze-

esőkolák egymást.

Másnap mindketten lefejeztettek. Velök egy órában *Nádasdy* is kivégeztetett.

Szilágyi Sándor.

Erdélyi képek.

VII.

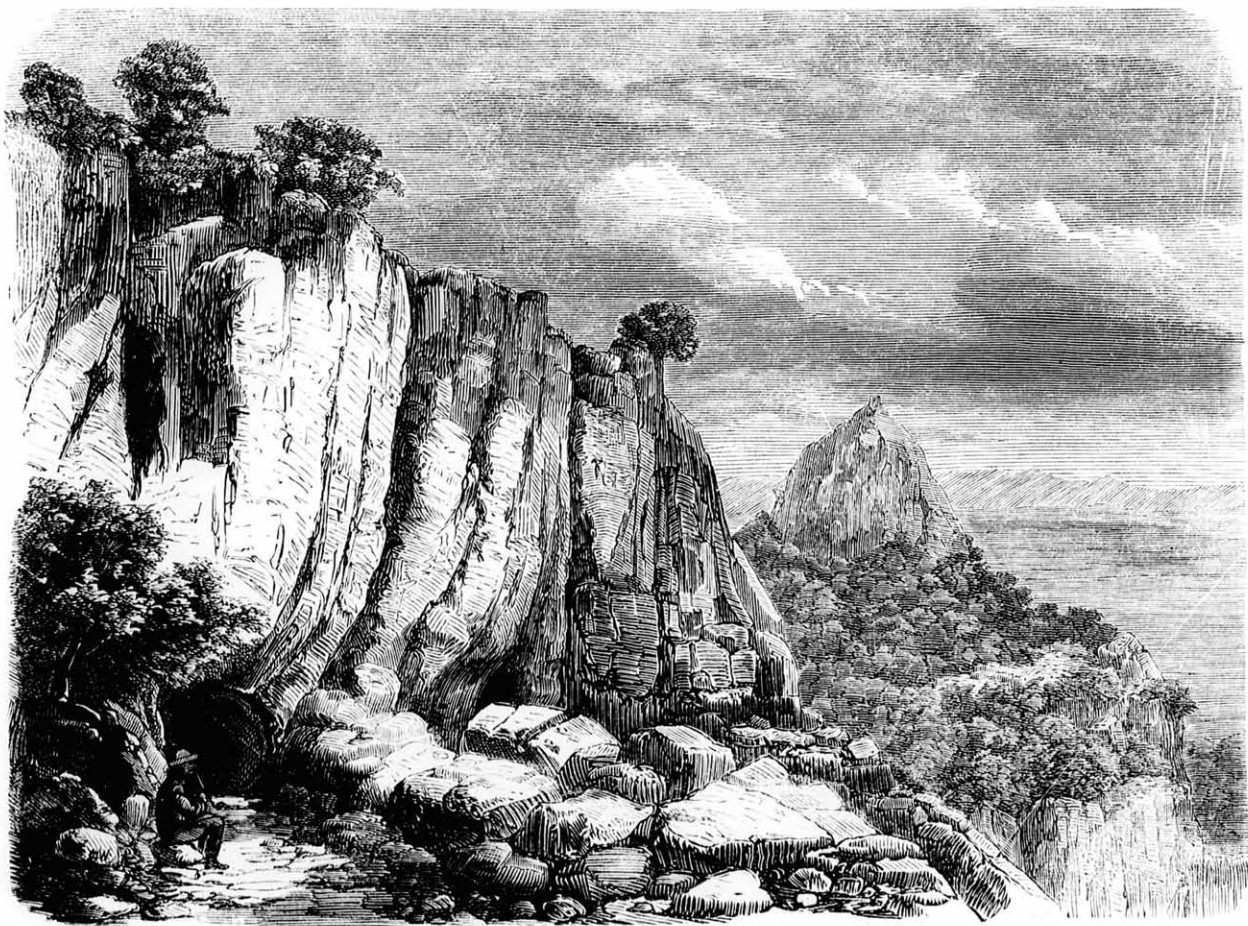
A Büdös kénüreg.

Háromszék- és Csikszék- a keleti Kárpátoknak egy nagyszerű ágazata különíti el. Ezen hegylánc egyik csúcsa a Büdös, melynek oldalán található az országszer- te híres kénüreg.

Bérees hazánk ezen elsőrangú természeti ritkaságához két uton megy az utas, t. i. Tusnádról, de gyakrabban Torjáról, mint a melyhez közelebb fekszik.

vas foga. A nép óriások által hiszi és állítja építettnek, s a vidék anyókái óriásokkal népesítik meg, kik arany- és ezüsttől csillogó termekben laktak, egyik hegyről másakra léptek, s regélik, hogy a Háromszék mezein szántót ökrével együtt, mint kis bogarat játékszerűen hordták kő- tényeikben az óriás leányok stb.

Kutjában még ma is reménylik feltalálni az

A Büdös barlangja Erdélyben. (Eredeti után rajz. Stuhlmüller)

Torjáról völgyön, patak mellett, erdős hegyek között, változatos kanyargásokkal kigyózik az emelkedő ut a nevezett ritkaság felé. Fáradságos, de nem unalmas, sőt a látni akarót teljesen kielégítő kirándulás. Mert míg a regényes völgyeken halad, előttük a *Bálványos* vár, az Aporcsaládnak még romjaiban is büszke sásfészke, mely, mint vaskorona sötétlik fejünk felett jobbról, majdnem a fellegekig emelkedő, cukorsüveg alakú sziklás hegy csúcsán. E vár észak-keleti részén emelkedő torony még most is lelát Háromszék termékeny rónáira, dacára annak, hogy magassága $\frac{1}{4}$ -ét és egy oldalfalát lemorzsolta az idő

óriás király arany láncát, pincéjében, -- mely nem látható -- arany, ezüsttel tömött hordókat s más efféle drágaságokat; titkos írásról beszélnek, mely kules lenne mindezekhez. Én nem láttam, nem olvastam, s tán azért nem is kaptam háromszori látogatásom dacára sem olyas kinszet. Hanem hadd keresse, a kinek tetszik; mi pedig ha folytatjuk utunkat, kopasz, fehérülő szirteket látunk már nem messze emelkedni.

Néhány perc, és a sziklák alatt elterülő hegyi réten vagyunk, hol kén- és sósav- gőz terjed a levegőbe, s hol a sikár gyepet egy kén- és egy sósav- nyu forrás nedvesíti. Az első ivásra, a másikat

fürdés és ivásra egyaránt használják. Ezen hegyi rét száraz részén nyáron a gyógyulni akarók sátrai állanak meglehetősen számmal. A mint ide jöttünk, a *Büdös* jobbunkon magaslik, s ösvény vezet reá fel, melyen néhány száz lépést téve, előttünk áll kénvirágos falaival Erdély kénürege, oly borzasztó szép játéka a szeszélyes természetnek, milyennel Európában csak Nápoly dicsekedhetik.

Szélessége ezen üregnek 6—7', magassága 9—10', hosszúsága 12—14' lehet és egy tekintetre egészen belátható. Színe sárga, tán azért, mert a halál, melyet sárgának mondanak, benne lakik! Megborzad itt mindenki, s ezen borzadás néhány pillanatig képes öt lebilineselve tartani. Később még is bátorságot veszünk, s a kissé lejtős üregbe pár lépéssel előbbre haladunk.

Ekkor kéjesen kezdenek melegezni a tagok, s a kējérzet belebb lépni késztet, hol ámbár láthatlan, de sűrűbb a kengőz, a miért, egészben átjárva a testet, gőz módjára megizzasztja s a hárttyás részekre kéjes ingerrel hat. Mivel az üreg legfelsőbb részébe nem hat fel a kengőz, légzőcsövek segélyével egészen kiizzaszthatja magát az ember, de azok nélkül felette veszélyes ez, mert egy gyenge lehelet is képes a földre szédíteni, hol aztán bizonyos a halál, mivel a talaj felé mind sűrűbb a kengőz.

Nem ritka, de nem is csoda itt a haláleset. Már a hozzá vezető ösvény szélén láthatni sirdombokat és sirkereszteteket, mintegy intésül, hogy sirunkhoz közeledünk.

Találhatni e hegyen mindenütt kisebb-nagyobb kénüregekre, melyek közt volt egy a hegy északi oldalán, mindeniknél erősebb, az ugynevezett *Gyilkos*; azonban ma már össze van omolva. A fölötte elrepülő madarat ez is leszédíté s a mult század végén előtte egy medvét találtak volt, melyet gőzével ölt meg.

Továbbá még megemlítendő a *Timsós*. Ez is megöli a sokáig benne időzőt, de nem oly rögtön, mint az előbbieket. Falain ritkább a kén-, mint a timsó-kivirágzás; innen van „*timsós*“ neve is.

Hogy e hegy tüzhányó volt, azt az üregek és az üregek szája előtt, sőt az egész hegyen található kövek mutatják, s hogy hajdan itt kénbányát műveltek, arról bizonyosságot tesz Boeckai Istvánnak az ország rendeihez intézett leirata; továbbá Brandenburgi Katalinnak 1630-ban Mikó

Ferene kincstárnokhoz irt rendelete, mely így hangzik:

„Catharina, Dei gratia Transsilvaniae Princeps — stb. A két Torján levő, ezelőtt kénköbányához való emberek dolgát miben hagyta és végezte legyen tanács ő kegyelmek és táblánk birái, kegyelmednél nyilván vagyton. De az emberek engedetlenkedvén az ellen is, azt pretendálják vala, hogy ninesen előttök járó, azon delibatio szerint. Annak okáért ismét parancsoltuk vala neki ek serio, hogy kegyelmedhez tartván, inspectoroknak a terminusig valakit rendelne, attól hallgatnának, szavát fogadnák, és a kénköbányát szorgalmasan művelnék. De a mint értjük, ők mégis azon vakmerőségben átalkodnak meg, hogy a de liberatiót nem akarják admittálni. Mely dolog, hogy a kegyelmed feletté való engedelmségéből vagyton, annak lenni nem kellene; mert ő dolga és tiszte lévén minden bányákra, aknáinkra való gondviselés, ezt is kénköbányát azok közé valónak adjuk lenni. Irtunk azért mind magoknak a torjaiaknak, ex superabundanti a tisztiveinknek is, hogy commissiónkat magok adván meg, az engedelmségre magok is serio intsek nevünkkel, azt nekik megparancsolják kegyelmeitek is. Azért intjük kegyelmesen és serio parancsoljuk is, hogy e dologban tett delibatió és magának adott auctoritás szerint az dologra is oly szorgalmas gondviselése legyen, hogy ebből is hivatalának megfogyatkozni ne találtassék. Secus non facturi.

Datum Fogaras, 26. maj. 1630.“

Valóban bányászhatták is, mert mint a kövirágzások mutatják, ezen hegy nagymennyiségű kén tartalmaz, s ha egy ahhoz értő társaság megvizsgálná és derekasan utána látna: vajjon más, a kénnel vegyülni és eléjőni szokott anyagokra nem akadna-e?

E hegy környékén mindenütt találhatni savanyu-vizre, s ezek mindnyájan nagy mértékben kénesek. Számos szem- és idegbeteg jön ide nyáron, kik napjában kétszer járnak a kénüregbe, melyet gőzfürdőül használnak és az említett források természet-adta medreiben mosakodnak, fürdenek, és mondhatni, hogy jó sikerrel, mert igen sokan térnek gyógyulva vissza.

A több napig, sőt hetekig is itt tartozkodók kellemes kirándulásokat tesznek a már emlitemen vár romjaihoz és a Sz. Anna tavához, melyet már sokan igen szépen ösmertettek.

Barta Ignác.

Kirándulás Konstantinápolyba.

— 1866. szept.—okt. —

I.

(A zultán palotája. — A Sófia-mecset. — Sztambul bazárja. — Rákóczi F. s Zrínyi Ilona sírja. — Magyarszületésű török hadapród. — Magyar fíu keresztelése a török fővárosban. — Rákóczi orvosának sírja. — Egy Stambulban élő magyar orientalistáról. — Az 1849-diki magyar menekültek temetője. — Abd-ul-Aziz zultán. — Egy török ezredes udvariassága. — Táncoló derv'sek. — Guyon Rikhárd tábornok sírja Skutaribun. — Konstantinápoly napi sajtója. — Egy magyar könyvkötő és török pártfogója. — Ismét a tenger.)

Szeptember 26-kát Sztambul megtekintésére határoztuk, s az idő is felderülvén, reggel kilenc órakor heten Galata hidján álltunk, azonban itt egész óráig kellett várakoznunk, míg néhány gőzöst az Arany-szarvból a Boszporusba átbocsátottak. Ez alatt a tolongás irtóztató lett, alig valánk képesek áthurcolni a nőket e roppant néptömeg között.

Hosszas volna mind előszámlálnom azon helyeket, melyeket Sztambulban összejártunk. Megemlítem a *Porta* roppant épületét, hol csak vezetőink ügyességének köszönhattuk, mikép eszáminkat kezünkbe nem adták; a *Sófia*-mecsetet, hova csak hosszas alkudozás és vezetőink által fizetett nagy baksis (borravaló) után juthattunk be, s ekkor is csak a karzatra. A bámulat érzete, mely e roppant épület szemlélésénél eltölti a keblet, némi boszankodással vegyült, látván, hogy mily piszkosan tartják a mozlímek Európa ezen egyik legnagyobb templomának pompás karzatát, s miként török fel a gyönyörű mozaik-köveket, hogy azokért az utazóktól egy pár piasztert kaphassanak. Ösmeri a t. olvasó kitünő utazók leírásaiból e templom történetét és gazdagságát, azért nem célom ezeket részletezni e rövid levélben.

Megszemléltük a templom környékén levő pompás sírboltokat s azután a hadügyminiszterium épületét, Irén császárné templomát, több pompás sírboltot, s közöttük II-ik Mahomedét, mely mindeniknél pompásabb, s azután utazásunk főcélja, a *bazár* felé tartottunk, hogy vásárfiát vegyünk. E földött utcasorokból álló roppant labirintba annyira belekeveredtünk, hogy csak délutáni három órakor jöttünk ki belőle, megrakodtan mindenféle csecsebecsével, melyet Bukarestben nem láhattunk.

Utunkba ejtettük Galatán a jezsuiták, most a lázáristák templomát, hogy *Rákóczi* és *Zrínyi Ilona* sírjainál a kegyelet érzelmeivel áldozhassunk. Innen kijövet egy fiatal török kadét felém közeledvén, magyar nyelven e szavakkal üdvözölt:

— Isten áldja pap bácsi, hát ugyan mit keres itt nálunk?

Bámulatom csak akkor tűnt el, miután elbeszélte, hogy ő székely fíu, hogy Bukarestben is lakott

s hozzánk járt iskolába. 1856-ban vitték volt el a törökök, s most egy basa nevelteti a katona-növeldeben, nemsokára tiszt lesz s akkor meg fogja látogatni Bukarestben tanítómesterét, *Kolumbán Józsefet*, sőt Erdélyt is, ha még életben találná édes anyját.

Délután négy órakor értünk vissza Péraiba, megtekintve a most épülő nagyszerű pérai angol prot. templomot is. Hazaérvén, beavattuk *Cakó* barátunk hat hetes fiát az anyaszentegyházba, magyar nyelven kérvén Törökországban a derék szülőkre és gyermekükre az égnek áldását. Keresztapa *Czapkay* volt, Észak-Amerika leendő konzula Bukarestben. — Ebéd után még szakítottunk annyi időt, hogy a kis és nagy Kampóra és a pérai elhagyott temetőbe kisétálhattunk, hol némelyek hite szerint *Rákóczi* és orvosa feküdtek, kiket *Kun Albert* hazánkfia az új temetőbe átköltöztetett.

Visszajövet meglátogattuk *Szilágyi Dánielt* saját szállásán is. Ime egyike a legderekabb magyar bujdosóknak. Elhagyva mint husz éves fiatal ember a szeretett hazát, iszonyu nyomorral küzdött, de elvégre a legtisztesebb állást vívta ki magának. A török, arabs, angol, olasz, francia és német nyelveket elsajátítván, ma a legelőkelőbb török házaknál ad mint nyelvtanár órákat, s emellett egy könyvkereskedésben is könyvvezető. Gyönyörű könyvtára, mely a legválogatottabb művekből áll, mindnyájunkat meglepett. Vajjon e kitünő lingvista hazánkfia nem nyerhetne e honn valamelyik főtanodában tudományához méltó alkalmazást?

Szept. 27-én a pérai új prot. temetőbe hajtatunk, hol *Kun Albert* buzgalma folytán külön helyet nyert a forradalom után bujdosott magyarság. Innen a pérai óriási laktanyák között a Bosporus partjára, Ortaköre siettünk, mert péntek levén, megtudtuk, hogy a szultán ide fog déli 12 órakor templomba jöni. Midőn Ortaköre értünk, válogatott ifjakból álló gyalogzászlóalj volt ott a mecsset előtt felállítva. Roppant népség tolongott az utcákon s háztetőkön, azonban *Kun* egy török ezredessel pár szót váltván, az egész udvariassággal elének jött s egyenesen a Bosporus partján álló mecsset vasrácozatához vezetett, s ott számunkra

kiürítettette a tért. Mintegy félórai várakozás után megdördültek a hadi gőzösek ágyúi, jelentve, hogy a nagyur kiindult; nemsokára feltűnt veres bársony trónusával a pompás hajó, melyen harminckét, fehérbe öltözött izmos férfi forgatta az evezőket. A padisah egymaga ült, utána jöttek a miniszterek és főbasák kaikjai, mindig illő távolságban követvén a nagyurat. A mecsethez érve, megszólalt a zenekar és a mecset tornyából az imám imára szólítá a hiveket. A nagyur pár percig várakozott kísérvőire a mecset előtt, s így jó közletről láthattuk izmos termetét s barna arcát, melyet már félig öszbevegyült körszakál ékesít.

Innen Pérába siettünk, hogy ott a dervisek tánco-s istentiszteletén is jelen lehessünk. Midőn ide értünk, a tánc már javában folyt. Papucsot húztak eszímáinkra, és Szilágyi ajánlatára azonnal bebecsátottak. Mindnyájunkat meglepett az a szigorú pontosság és ügyesség, melylyel ezek egymás közelében, felemelt karokkal s meghajtott fővel forognak. Kétségtelen, hogy fárasztó istentisztelet az, de megszokottá teszi a gyakorlottság, s az eszme szép, melyet ábrázol, t. i. az égi testek forgását. Ott ült a kerek mecset egyik szélén a főnök, mint a nap jelképe, s tőle nem messze a hold, de ez fennállva. Forognak a nap körül a planéták; fölkel a láthatáron a hold, megteszi körutját, szintén forogva a forgó testek között, s mindez felette nagy gyorsasággal történik.

Délután Skutariba, Ázsiába kellett volna átcsolnakáznunk, megtekinteni *Guyon* 1849-diki magyar tábornok sírját, de ebben a borus idő meggátolt, s így honn maradván, Tomász urtól, a „L'Étoile d'Orient“ szerkesztőjétől a konstantinápolyi irodalomról tudakozódtam. Van Konstantinápoly-

ban összesen 28 hirlap, ezek közül 8 török, 4 francia, 6 görög, 6 örmény, 1 zsidó, 2 bolgár és 1 arabs. A török lapok közül három hetilap és egy szépirodalmi, a francia három politikai és egy orvosi lap.

Általában látszik, hogy Konstantinápoly többé nem az a fatalistikus török város, milyen ennek-előtte lehetett, sőt ha azon arányban fog haladni, melyben megindult, nemesak nagyságára, de szép házsoraira, s tisztaságára nézve is a nagy európai városok közé fog beilleni. Az utcákat mindennap megsöprik, szélesítik, s nemsokára a bérkocsik is meg fognak szaporodni. Sztambul azon részében, a hol mult évben oly roppant tüzvész volt, most széles és diszes utcákat vágnak kétfelől, szép járdákkal. A tűz most is mindennapi dolog. Elindulásunk napján sötét füstoszlopok emelkedtek föl Sztambul északi végéről, s a tüzvészt jelző lobogó ki volt téve a toronyba; de Sztambul szépítésére e sokszori égés szükséges rossz.

Szeptember 29-én meglátogattam *Botorok Károly* könyvkötő hazánkfiát, a ki Bukurestből költözött ezelőtt két évvel Pérára. Beszélte, hogy mielőtt a török és olasz nyelvet nem tudta, felette nehezen boldogult, s többek közt három hónapig nőtől s gyermekestől súlyos beteg levén, egy tőprök hordott számukra mindennap élelmet, saját énzéből, holott tudta, hogy egyetlen parája sincs „Ne busulj magyar, — mondá, — mert ha meggyógyulsz, akkor tudom, hogy megfizetsz; ha pedig meg találsz halni, *Allah* bizonynyal megfizet.“

Szeptember 29-én délután kísérték el barátaink a „Tibiskóra“ s még aznap este kiértünk a sik tengerre, haza felé vitorlázván.

Koos Ferenc.

Az atlanti távirdai huzal.

(Vége.)

Nem lesz talán érdektelen egy pillantást vetni a huzal jövőjére s annak előrelátható tartósságára.

Midőn *Field* Cyrus, az amerikai kereskedő, először megpendíté Angliában egy Irland és Newfoundland közti tengeralatti huzal eszméjét, az angol admirális a Cyclops nevű hadigőzöst küldé ki, hogy a tervezett vonal mentében mélyméréseket tegyen, melyek a tenger fenekének általános képét visszaadnák. E mérésekből kitűnt, hogy a sülyedések és emelkedések nem rögtöniek, hanem csak fokozatos átmenetekben állnak elő, s a huzalt veszélylyel nem fenyegetik; ámbár nem szabad elfelejteni, hogy ezen mérések biztos adatokat

nem szolgáltathattak, s így csak többé vagy kevesebb alapos gyanításokra voltak szorítkozva.

Tizenkét — tizenöt ezer láb mélységnél, mint a minőt a távirati vonal 5—600 tengeri mértföld távolságokra felmutat, egyetlen mérés 5—6 órárt vesz igénybe, mert nemesak abban kell bizonyosnak lenni, hogy a fenék eléretett, hanem abból mutatványokat is felhozni szükséges, hogy a huzalra való tekintetből, annak minőségét is lehessen tudni.

Az e célra használt eszköz egy öntött vasból készült félig üres henger. Erre egy 32 fontos átlukasztott golyó akkép van ráhuzva, hogy azt

egy háló a hengernek fele magasságában tartja, maga a háló pedig két hurok segélyével a tenger felső részében alkalmazott horgokra van felakasztva. E horgok mozgathatók s úgy alkotvák, hogy felül becsukódnak, ha a golyó akár a légben akár a vízben függ és rajtok súlyával huz. A mint e műszer s vele együtt a golyó a tenger fenekét éri, úgy hogy azon fekszik és többé a horgokon nem huz, ezek lefelé hullanak, s a két hurok, mely a golyót tartja, lesiklik. A golyó ott marad a fenéken, az üres henger pedig, mely az esés sulya által a fenékbe hatolt, a kötéllel felhuzatik és magával a tenger aljának egy mutatványát a felszínre hozza. Az e célra használt kötél a legjobb selyemből van készülve, átmérője csak egy nyolcad hüvelyk, hogy így a legnagyobb erő a legkisebb térfogattal egyesíthessék. Ha vastagabb zsinókat vennének, akkor nagy mélységeknél saját sulya oly nagygyá növekednék, hogy lankadó lepörgésén soha nem vennék észre, mikor éri el a golyó a fenéket.

A henger felvonásánál a legnagyobb óvatosság szükséges; mindamellett is a zsinó sokszor elszakad és hasztalan volt az egész munka. Ha az időjárás nem egészen szép, épen nem lehet mély méréseket tenni, tehát könnyen felfogható, hogy az 1600 tengeri mértföld szélességű távvidai sikon csak 20—30 t. mértföldnyi közökben lehetett méréseket tenni, mert különben egy egész hajóraj évekig tartó munkássága vétetett volna igénybe.

De épen e körülménynél fogva könnyen lehetséges, hogy az egyes mérések közt a fenék igen nagy egyenetlenségei léteznek, melyek a sodronyra nézve veszélyessé válhatnak. A huzal egy mértföld hossza 38 mázsát nyom, és 8 tonna vagyis 160 mázsa terhet elbir. Ha tehát az lenne az eset, hogy egy 8—10 mértföldnyi széles, meredek mélységen át rakatott le, s hogy a „Great Eastern“ egyenlő haladásánál fogva a huzalnak nem volt ideje a fenékre leereszkedhetni, akkor a mélység két oldalán fog függni és lebegő öble oly feszülését okozandja a fenéket érintő két szélső ponton, hogy ha szakadás nem is következik be azonnal, mégis a huzalt úgy meg fogja viselni, hogy tartóssága ez által igen kérdésessé lesz.

A huzal, a mennyire a fenék minősége megvizsgálatott, majdnem egész hosszában aránylag puha rakodvány rétegben fekszik, s azért e tekintetben keveset fog szenvedni, annál inkább pedig, mert ily roppant mélységben s közvetlen a fenék felett a vizet semmi vagy csak igen csekély áramlások hozzák mozgásba.

De a telegrafot máshonnan fenyegeti nagy ve-

szély: a jéghegyektől. Ezek tömegesen jönnek le a hideg déli áramlásokkal, az éjszaksarki vidékekről, s a neufundlandi sekély vizekben megfenneklenek, s pedig épen azon tájon, a hol a huzal lerakva van. Habár a mélység, melyben az e zátonyon átvonul, a különböző mérések szerint igen változik, t. i. 500—1500 láb, mégis minthogy annak háta igen keskeny, s a víz annak két oldalán igen hirtelen mélylyé lesz, — a huzalt még 1500 láb mélység sem óvja meg a jéghegyek támadásaitól. Ez óriásoknak oly roppant mérveik vannak, hogy néha 800—1000 lábra magasodnak ki a tengerből annak színe felett, s a vízbe merült részük e magasság nyolcszoros, sőt tizenkétszeres mértékét meghaladja. De ha a víz feletti magasságukat csak 400 lábbal vesszük is, a mi Neufundland vidékén igen gyakori eset, még akkor is aljuk 3000 láb mélységben uszik a víz színe alatt, s veszélyezi a huzalt. Az ismeretes amerikai hydrograf, Maury, a neufundlandi zátonyra vonatkozólag írja: „Itt találkozik az éjszaktól jövő hideg vízáramlat jéghegyeivel, a meleg déli (Golf) árammal, melyben ezek elolvadnak. S itt rakják le a magukkal hozott kő és földtömbeket. Scoresby kapitány, a híres éjszaki utazó, egy alkalommal éjszaken 500 jéghegyet számlált, melyek mindannyian ugyanazon tájról, a hideg vízáram által délfelé vitettek; ezek közt sok földdel volt megterhelve, s a neufundlandi zátonyon csakhamar megfenneklettek.“ Sir Dávid Brewster hasonlót mond: „April havában ezrével jönnek e jégtömbök a Davis-szorosból s Neufundlandnak veszik útjokat. Partját minden oldalról környezik, száz irányban usznak és hatalmas öszszekoccanásaik által nagyszerű khaoszt idéznek elő a vihar-korbácsolta tengerben.“

Látni ebből, hogy e hegyek állandó veszélyét képezik a huzalnak, és könnyű szerrel megsemmisíthetik.

Ezenkívül az eddigi tapasztalás szerint még más körülmények sem engedik a huzal hosszabb tartósságát reméltetni. Az eddig rakott tengeralatti huzalokból 9000 tengeri mértföld, mely eleintén működött, már megtagadta a szolgálatot. A malta-alexandriai vonalnak 1535 mértfölddel, mely 1861-ben rakatott le, s melynek legnagyobb mélysége csak 2500 láb, már annyi megakadása volt, hogy minden 160 mértföldjére 4 napi megszakítás esik. A 180 mértföld hosszú barcelona-mahoni vonal, mely 7000 lábnyi mélységek felett vezet el, sok ideig csak hiányosan működött, s most már nem hallani róla. Csak az 1863-ban lerakott sardinia-szicíliai vonal 243 teng.mérfölddel az egye-

dül ép huzal, 6000 lábat meghaladó mélység mellett.

E hiányosság az által okoztatik, hogy a rozsdá a vezető huzalnak vas burokját eleszi, a mi, ha a vízben áramlások vannak s különösen akkor, ha a huzal valamely mélység oldalain csügg le, aránylag igen gyorsan megy. Mihelyt a vas feloldódott, a vezetősodronyok puha hurokja támadtatik meg, s az izolálás elromboltatik, vagy pedig a függő huzal önsulya által elszakad. Azért valamely tengeralatti távirdának tartóssága főleg vasburokjának jóságától függ. Ez azonban az atlanti huzalnál meglehetősen könnyű, és tekintettel roppant hosszúságára, nehezebbet nem igen vehettek. A malta-alexandriai vonalnak külső meze, illetőleg annak vasrésze $33\frac{1}{2}$ mázsát nyom egy tengeri mértföldre, míg az atlanti huzalé csak $13\frac{3}{4}$ mázsát. Különös tünemény az, hogy míg némely huzaloknál a vaslemez sok helyütt a rozsdától egészen megemésztettnek találtatott, másoknál tökéletes maradt. Ezt a vasnak nem egyenlő tisztaságából magyarázzák meg, mely ehhez képest a tengeri vízben foglalt chemiai savak által többé vagy kevésbé támadtatik meg. Az is meg lön kísértve, hogy a vasat kátrányos kenderrel burkolták be, de a cél épen nem éretett el; s mindeddig nem voltak képesek a rozsdá ellen szolgáló sikeres óvszert feltalálni.

Az atlanti huzal tartósságát tehát sok veszély fenyegeti. Az ismét felhalászott tavalyi huzalnak meg nem gyöngített vezetési képessége sok aggodalmat elosztatott ugyan, de legveszélyesb része

az amerikai oldal jéghegyeivel, és be kell várunk, ha vajjon ezek kevésbbé veszélyeseknek fognak e mutatkozni, mint a hogy feltennünk kellett.

A neufundlandi vastagabb parti vég csak 5 mértföld hosszú. Ha a jég a huzal itt megsérteni találná, akkor legelső lesz, hogy azt jóval a zátonyon tulig megtoldják. Mindenesetre a tavalyi vonalnak bevégezése a vállalkozókra s általában az Amerikával való összeköttetésre nézve igen szerencsés esemény, mely nemcsak valószínűtlenné teszi a távirdai közlekedés teljes megszakítását, hanem lényegesen hozzájárul ahhoz, hogy a vonal részvényesei kockázatukért kárpótlást nyerjenek.

A magas díj dacára, mely 1 font sterling egy szóért, annyi a feladott sürgöny, hogy egy vonal nem is győzné; és kiszámított, hogy ha a huzal csak egy évig is eltart, 900,000 font sterlinget fog jövedelmezni.

A legutósó közzétett számadás szerint a vonal huszonöt száz tölit jövedelmez!

Jövedelmezősége tehát olyan, hogy egy év múltával, még ha az egész huzal elveszne is, egy újabbnak lerakása pénzbeli nehézségeket nem fog találni.

Föl lehet tehát tennünk, hogy az ó s új világ közti távirdai összeköttetés, miután már egyszer létrehozott, tartós is maradand, s oly mű alkotott, mely egyedül áll a maga nemében és a két kontinens s általuk az összes többi világ jövőjére a legnagyobb befolyást fogja gyakorolni.

Reményi Antal.

Egy hét története.

— Novemb. 22. —

(VK.) Sajátlag *egy óra történetéről* akarok írni, s nincs szükségem rá, hogy rózsaszínű tintát keressek s virágfüzérekről gondoskodjam. A kép, melyet vázolok, nem kíván ily mosolygó keretet.

Hetfőn délben nemzeti szín zászló lebegett az országház fölött és a megyeház előtt, jelentve, hogy az öt hónapi szünet után az *országgyűlés* ismét együtt van.

Ennek is, mint az emberi szívnek, két kamarája van, csak hogy azzal a különbséggel, hogy itt nem egyforma vér kering mind a két kamarában. S ha néha mégis mind a két helyen egyforma a hangulat, valószínű, hogy ennek oka és forrása igen különböző.

A felsőháznak nálunk nincs meg az a tekintélye, mint a Themze vagy a Szajna partján, — s ezen nincs mit csodálkozni. 1848 előtt a főrendek

teljes erővel rajta voltak, hogy testületük ne legyen egyéb, mint komor gát, mely a nemzeti akaratot és közvéleményt megtörje. Később az ár magát e gátat söpörte el, s nagyon sok idő s egészen más szellem kell hozzá, míg visszanyerheti azon tekintélyt, mely — ha talpán álland — valóban megilleti.

Most sem igen sokan voltak kíváncsiak meghallgatni azt, hogy báró *Sennyei Pál* mily szavakkal nyitja meg az első ülést, s *Cziráký János* gróf mily válogatott phrázisokban ad hangot hódolatteljes érzületének.

A közérdekeltség más medret keresett magának, azt, a melyik a Sándor útca felé visz, hol már tizenegy óraker nagy volt a mozgalom, tolongás, s egy-egy karzati jegy sokak előtt irigyltté tette birtokosát.

Egymás után láttuk az országház alacsony lépcsőin fölhaladni mindazon férfiakat, kiket nem a születés szeszélyes véletlene, hanem a nép bizalma emelt a törvényhozás küzdterére.

Mig a felsőház nagy számú tagjaiból — mintha maguk is éreznék jelen helyzetük formalitását — alig gyűlt össze ötven férfi: az alatt a képviselőház negyedfélszáz fejű testéből alig hiányzott ötven.

Tizenkét órakor volt az ülés kezdete. Az előcsarnokban és a teremben száz meg száz baráti kéz nyúlt egymás felé. Mosolyogva üdvözlék egymást, de sok arc maradt komolyan, mintha arra intettek volna: „találkozunk, meg elválunk.“ Kétszer találkoztak már így ugyanazon reményekkel, s váltak el ugyanazon csalódásokkal. Nem csoda tehát, ha a reménynek, mely eddig egész bujósdi játékot üzött velük, ezúttal nem adtak szívükben valami nagy helyet.

Mikor *Deák Ferenc* belépett, hangosan megjelenék, s mikor az ősz *Szentiványi Károly* megrázta az elnöki csöngetyűt, oly csend lett, s érczes szavai oly érthetlön hangoztak szerteszét, mintha a ház akusztikáját kicserélték volna. Ürményi egész diadalérettel nézett körül: ime nem jó-e, a mit ő épít!

Az elnök rövid megnyitó beszéde ünnepélyes volt.

„A feladat — úgy mond — jelenben is az, a mi kezdetben volt: sikert szerezni az országgyűlés két feliratában foglalt törvényes kívánalmaknak, eszközölni a *valódi alkotmányosság életbe léptetését*, s a haza jobb jövőjét.“

Bejelenté, hogy az elnapolás óta négy képviselő — *Klauzál Gábor*, b. *Löwenthal Sámuel*, *Buday Lőrinc* és *Szemző Nándor* — meghaltak, „áldott legyen emlékezetük!“, s két képviselő lemondott.

Klauzálról rövid szavakban oly jellemképet nyújtja, mely tömörsége és meleg igazsága által mindenkit meghatott.

„Ő — úgy mond — egész életét a hazának szentelte. Szelid és szigorú, engedékeny és hajthatlan, erélyes és higgadt volt. Szelid a magán-, szigorú a nyilvános életben; engedékeny embertársai megítélésében, hajthatlan a haladás és szabadelvűség védelmében. Ő erélylyel oltalmazta a haza ügyeit; de sohasem feledkezett meg a higgadtságról, jól tudván, hogy a higgadtság fegyver, mely gyakran elhatárázó pillanatokban hozza meg a szükséges győzelmet *Klauzál Gábor*, első föllépésétől utósó leheletéig, úgy a miniszteri padon, mint azon kívül, tántoríthatlan hive volt a hazának. S az ő halála egyiránt sebzé barátai és a honfiak szívét.“

Az elvesztéséből származott fájdalomnak — az elnök indítványához képest — helyet és hangot adtak a jegyzőkönyvben is.

A két lemondott képviselő: gróf *Pálffy István* a bazini, és b. *Nikolics Fedor* a zombolyai kerületből. Mindkettő a jobb oldal kis seregében ült, gr. *Apponyi György* szárnyai alatt. Szavazó képviselők voltak csupán, s ittlétük ép oly kevésé tünt föl, mint kimaradásuk. Ha le nem mondtak volna, tán eszünkbe sem jut, hogy ők is képviselők.

A megnyitási nap összeesvén *Császárné Ő Felseége* névnapjával, a ház elnöke a képviselők akaratát és érzelmét vélte kimondani akkor, midőn a Fejedelem-Asszonynak, „ki jó hajlamát, jó akaratát a nemzet iránt nem egyszer tanusítá, hosszú életet és boldogságot kívánt.“

A ház *zajos éljennel* tette sajátjává ez őszinte ohajtást.

A írói karzat nem tehetett mást, minthogy kész sietséggel jegyzé föl e szivélyes jelenetet. S nem ok nélkül. Azon a napon irták a lapok, hogy a Fejedelem-Asszony megrendelé az „*Aesopus*“ című új vigjátékot. Jele, hogy mily figyelemmel kíséri irodalmunkat. S hány előkelő magyar úrhölgy teszi ezt?

Alig, hogy ez éljen elhangzott, jött b. *Majthényi László*, a felsőház finom, előkelő szabású jegyzője, s hozta a királyi *leiratot*, mely egész e percig oly titok volt, hogy még a mindentudó politikai szószátyárok sem beszéltek róla.

Több nap óta ismeri már a közönség, s tudja, hogy a *felelős magyar minisztérium* meg van ígérve benne, (nem csak nekünk, hanem a Lajtán túl-aknak is,) de olyformán, hogy az országgyűlés a „közös ügyek“ oltárán áldozzon föl néhány oly jogot, mely a nemzeti önkormányzat életerebe vág. Különben a hang eléggé engesztelékeny, s a hidak nincsenek fölégetve benne.

A képviselők mély csendben hallgatták, s éljenzés nélkül oszoltak szét.

A „*P. Hirnök*“ szerkesztője fővegén pedig meglebbent a gyászfatyol, mintha nem csak a primás, hanem egyszersmind a dicasterium halálát is jelezné. Ki tudja? Az erőtlen elaggottak sokáig tudják vinni az aszkórságot.

Félóra múlva e leiratot a felsőházban is felolvasták. A méltóságos és kegyelmes főpapok és fömméltóságok állva hallgatták végig, de ők sem éljeneztek. Ime, a két hely egyforma hangulata!

De rossz nyelvek azt beszélék: a képviselők nem éljeneztek azért, a mi nincs a feliratban, s a főrendek pedig azért, a mi benne van!

Valóban a „felelős kormányzati rendszer“ réme, e sirjából feljáró Banquo árnyéka, mint ígéret a leiratban, az ódon eszmék sok emberét nem hagyja aludni nyugton. Ha a föméltóságok nem szállnak firól-fira, ha minden népfia számot kér-

het a sáfárkodásokért — oh az csakugyan szörnyű világ lenne!

Azonban csak aludjanak békén! Az „ígéret földjére“ nem oly könnyű bejutni akkor, ha a Józsuek és Mózsuesek Bécsből valók.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v— (*A legegészségesebb tartomány.*) Ugy látzik, hogy földünknek legegészségesebb tartománya Oroszországban a podóliai kormányzóság, mert e tartományban a legújabb kimutatások szerint az utóbbi öt év alatt 350 olyan ember halt meg, kik 95-től egész 110 éves kort értek el. Ezek közt volt 310 ember 95—100 éves, 27 olyan, a ki 400—105 évig vitte, és két 105—110 éves. Egyik podoliai birtokon most is él egy 118 éves ember, a ki 90 évig volt házas; jelenleg négy fia van s 70 első izbeli unokája. Ötödik, vagyis legfiatalabb fiacskája két év előtt halt el — hatvanéves zsöngé korában.

Rsz. (A szappan-növény.) Kaliforniában maga a természet áldó keze készíti a szappant, a mennyiben van itt egy növény, melynek botanikus neve: *Phalangium pomeridianum*, ez soha sem nő egy lábnyom magasabba, november hó elején az esőzések beálltával tűnik elő a földből, s már májusban elhervad; ekkor kiássák hagymáját, s ezt meghámozva, nyerik a legkitünőbb szappant; e hagymát a bennlakók többre becsülik a legkitünőbb főzött szappannál; ha vízben dörzsölik, sűrű fehér habot ad, szaga épen olyan, mint a mi fris barna szappanunké.

—(*Francia- és Poroszországlakosainaklétszáma*) Randow szerint következő arányban van egymáshoz. 1817-dik évben volt amott 29,700,000, itt 10,536,146; — 1864-ik évben amott 37,112,090, itt 19,190,000 lélek, amott tehát 27, itt 82% szaporodás. A most bekeblezett állomocskákban ugyanazon időszakban 46% volt a szaporodás. Randow azt mondja, hogy ily arányu haladás mellett Porszoszország 20 év múlva több katonát lesz képes kiállítani, mint Franciaország, ha ez is ugyancsak hozzá nem fog a bekeblezésekhöz.

—b— (*Khinai templomok.*) Egy misszionarius statisztikai adatai szerint van Khinában 1650 oly templom, melyek Conficiusnak szentelvek. Az ennek tavasszal és őszszel bemutatott áldozatok száma: 6000—8000 ürü, 30,000 darab sertés, 2500—3000 darab dämvad és 30,000 darab házi nyul, s ezenkívül mintegy 136,000 darab selyemszövet, melyeket Conficius papjai számára az olárnál tesznek le.

—b— (*London multjából.*) 1245-ben London épületei még nagyrészt náddal voltak fődve; 1300-ban még nem ismerték a kályhát, hanem csak serpenyőkben levő parázs mellett melegedtek; a bor ekkor csak mint gyógyszer volt ismeretes, melyet gyógytárból vettek; a kocsik egészen ismeretlenek voltak, az előkelők lovagoltak s a nőket hátuk mögé ültették. Az adó 1540-ben 30,000 zsák gyapjuból állott. A birákat, ügyvédek borssal és fahéjjal fizették. Angolországban 1344-ben veretett csak az első aranypénz, tehát sokkal későbbben mint nálunk.

—v— (*Angol államhivatalnokok fizetése.*) Az angol törvényszékek biráinak következő évi fizetése van: A *lord justice* vagyis a fellebbezési törvényszék elnöke évenként 60,000 fto, az alkancellár 50,000 fto, a *lord chief justice* vagyis a királyi törvényszék elnöke 80,000 fto, a fellebbezési törvényszék mindegyik birája 50,000 fto, a polgári törvényszék elnöke s a fekete könyv elnöke mindegyik 70,000 fto s e törvényszékek mindegyik birája 50,000 fto kap. Így fizetett birákhoz aztán nem igen férhet a megvesztegetés.

—v— (*Óriási ágyu.*) A párisi világtárlat egyik csodája azon óriási acélból öntött ágyu lesz, melyet az esseni gyár fog kiállítani, s mely szerkezete, kivitele s terjedelmére nézve minden eddig készült ágyút felülmul. Ezen romboló szörny súlya 350 mázsa, s 10 mázsa acéltömeget lö ki magából, mire 60 fontnyi löpor-töltésre van szüksége. A mit magából kilő, azt nem mondhatni — alakja miatt — golyónak, mert az egy hatalmas acélgerenda.

K é p t a l á n y

(Megfejtése a 49-dik számban lesz.)

A 46-dik számban közlött képtalány értelme ez: „A ki sokat markol, keveset szorít.“

